

ДЕМОГРАФІЯ, ЕКОНОМІКА ПРАЦІ, СОЦІАЛЬНА ЕКОНОМІКА І ПОЛІТИКА

Кифяк В.І.

кандидат економічних наук, доцент;

Харук О.В.

студентка,

*Чернівецький національний університет
імені Юрія Федьковича*

ЗАГРОЗИ ТА ШЛЯХИ ПОДОЛАННЯ МІГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ В УКРАЇНІ

Сучасний світ практично неможливо уявити без міграційних процесів. Процеси міграції відносять до складних систем об'єктів дослідження. Сам термін «міграція» з латинської мови перекладається, як переміщення, тобто означає рух населення з одного місця чи країни в іншу під впливом економічних, соціальних, політичних та інших дій. Таким чином міграція спричиняє перерозподіл робочої сили, безробіття, що в свою чергу призводить до невпевненості та нестабільності країни та інших соціально-економічних труднощів. У розвинених країнах переважає імміграція, в цей час у країнах, що розвиваються і у країнах з ринковою економікою – еміграція. Тож, міграція є своєрідним індикатором рівня розвитку соціально-економічних відносин в країні.

Проблемою міграційних процесів займалися ряд науковців, серед яких Лучит М.В. [4], О. Маліновська [7], Волоско Я.О. [1] та ін. Не зважаючи на їхню значну наукову працю, проблема дослідження факторів міграційних процесів є актуальними та

практичні реалії зумовлюють необхідність подальших досліджень.

Міграційні процеси безпосередньо впливають на розвиток трудового потенціалу. Оскільки суб'єктами трудової міграції є переважно особи з високою працездатністю, то в місцях їх виїзду відбувається зменшення чисельності та погіршення якості структури трудових ресурсів; водночас у тих місцях, куди прибувають мігранти, доволі часто спостерігається загострення демографічної ситуації. Здебільшого міграційні процеси призводять до зміни географічного розміщення населення, його густоти та заселеності території, а також супроводжуються зростанням або скороченням чисельності населення, зміною його статевовікового, сімейного та етнічного складу, соціальної структури територіальних спільнот і в місцях виїзду, і в місцях поселення мігрантів [1, с. 21–26].

Міграція викликає кадрову недостачу, що призводить до зниження темпів розвитку економіки. За прогнозами Інституту демографії та соціальних досліджень НАНУ, якщо все йтиме такими ж темпами, то до 2031 року населення України скоротиться до 39,5 млн осіб [2].

Загалом, зменшення населення пов'язане з трудовою та соціальною міграцією. Експерти оцінюють кількість заробітчан 2,5 млн. осіб. Нестача кадрів уже стала проблемою для бізнесу та буде поглиблюватися [3]. Тобто темпи міграційних процесів в Україні сьогодні є загрозливими не лише для бізнесу, а для національної безпеки. Найпопулярнішими напрямками для трудової міграції серед українців є: Росія, Польща, Німеччина, Чехія, Італія, Ізраїль, Литва, Канада, Іспанія.

Основним чинником трудової міграції є незадоволеність життям населення. Про це свідчать результати експрес-дослідження Європейської бізнес-асоціації 2019 року. Показник задоволеності життям в Україні становив 2,61 балів із 5 можливих

за шкалою Лайкерта. Ключові фактори, які оцінювали респонденти – це рівень доходів, поточна робота, системи охорони здоров'я та освіти, соціальне життя та дозвілля, безпека, дотримання прав, екологія та загальний досвід життя в Україні (рис. 1) [2].

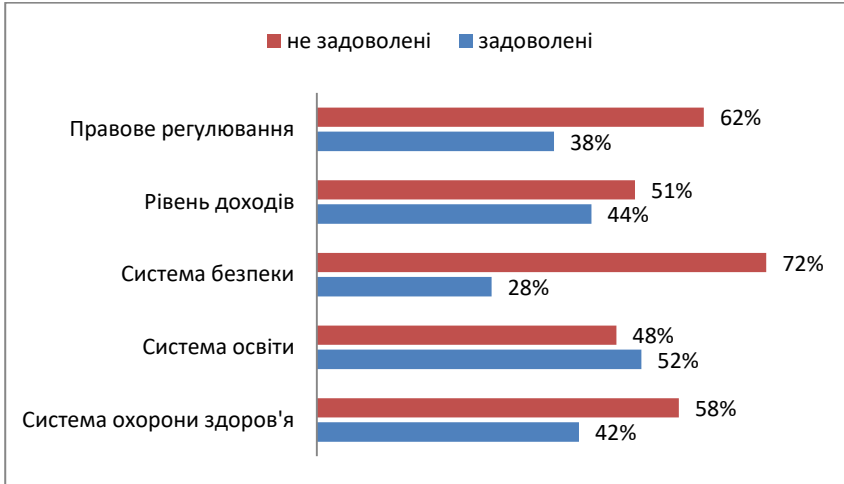

Рис. 1. Фактори трудової міграції за результати експрес-дослідження Європейської бізнес-асоціації 2019 року
Джерело: [6]

Міграційні процеси впливають на розвиток економіки кожної країни, як позитивно, так і негативно. Позитивні та негативні наслідки міграційних процесів структуровано у таблиці.

Незважаючи на незначні позитивні наслідки міграції для України, такі як надходження грошових переказів з інших держав, а це додаткова валюта яка інвестується в економіку; підвищення рівня кваліфікації; переймання досвіду більш розвинених держав; зниження рівня безробіття на ринку праці, особливо загрозливим для майбутнього України є негативні наслідки трудової міграції, а саме:

Негативні та позитивні наслідки міграційних процесів

	Негативні наслідки	Позитивні наслідки
Країни – експортери робочої сили	<ul style="list-style-type: none"> – «відтік умів»; – витрати на підготовку спеціалістів (робочої сили); – можливе ухилення від податків, приховування доходів; – знижується загальна конкурентоспроможність на власному ринку праці в результаті відтоку кваліфікованих молодих кадрів. 	<ul style="list-style-type: none"> – отримання валютних переказів; – підвищення кваліфікації та отримання досвіду робочої сили; – зростання рівня життя і добробуту населення за рахунок грошових і матеріальних переказів.
Країни – імпортери робочої сили	<ul style="list-style-type: none"> – виникнення проблем із соціальним захистом емігрантів; – відтік національної валюти; – погіршення кримінальної ситуації в країні; – загроза виникненню міждержавних, політичних та міжконфесійних суперечок. 	<ul style="list-style-type: none"> – отримання дешевої робочої сили, яка вже є кваліфікованою; – прискорення економічного зростання; – зростання державного бюджету; – зростає продуктивність праці робітників і ефективність виробництва в цілому за рахунок конкуренції на ринку праці.

Джерело: розроблено автором

– відтік конкурентоздатного населення, який може призвести до збільшення інфляції та сповільнення темпів економічного зростання;

– додаткові витрати коштів на підготовку кадрів, які після закінчення або під час навчання у ВНЗ не реалізують свої інтелектуальні знання і вміння, що, у свою чергу, призводить до зменшення темпів розвитку науково-технічного процесу (лише за перше десятиліття незалежності Україна втратила понад 6 тис. кандидатів і докторів наук та близько 80 тис. громадян із вищою освітою [4, с. 237–239], сьогодні ж кількість тих, хто здобув вищу освіту і виїхав за кордон, становить 13,2% від загальної кількості емігрантів [7, с. 20]); невідповідні умови ведення великого та малого бізнесу. Виникає нестача кадрів в таких сферах, як будівництво, промисловість, сільське господарство, транспорт та зв'язок.

Щоб конкурувати за робочу силу з іноземними підприємствами роботодавці підвищують заробітну плату, що негативно впливає на конкурентоздатність їхньої продукції на міжнародному ринку.

Населення прагне залишатися в тій країні, де вони зможуть отримати правовий захист, високий рівень медичних послуг, якісну освіту, соціальний захист, високу заробітну плату, впевненість у завтрашньому дні. Тож, вирішення проблем міграції лежить у площині системного підходу та комплексного розвитку національної економіки.

Список використаних джерел:

1. Волоско Я.О. Міжнародна трудова міграція: наслідки для економіки. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. 2015. № 8. С. 21–26.
2. Як Україні зупинити міграцію за інноваціями та зберегти людський капітал. Спецпроект. / Економічна правда. 2019. URL: <https://www.epravda.com.ua/projects/techiia/2019/10/24/652827/>.
3. Трудові мігранти. У яких державах українцям працювати вигідніше. URL: <https://www.epravda.com.ua/publications/2019/04/23/647290/>.

4. Лучит М.В. Міжнародна міграція робочої сили: її причини та вплив на економіку. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. 2017. № 2. С. 237–239.

5. Doing business 2019. Training for Reform 2019. / International Bank for Reconstruction and Development. The World Bank. Available at: https://www.doingbusiness.org/content/dam/doingBusiness/media/Annual-Reports/English/DB2019-report_web-version.pdf.

6. Топ-5 причин трудової міграції з України. Економічна правда. 2019. URL: <https://www.epravda.com.ua/news/2019/06/13/648752/>.

7. Малиновська О. Міграція в Україні: факти і цифри. *Міжнародна організація з міграції (МОМ)*. 2016. № 1. С. 31.